

Editor: Luminița Bratu
Copertă: Flory Preda
Tehnoredactare: Florența Sava
Corectură: Georgeta Nicolae

We know
books

Copyright © 2025 Editura Prestige
pentru ediția în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Învățăturile înțelepților antichității/ed. îngrijită de Nicolae

Constantinescu. - Pantelimon: Prestige, 2025

ISBN 978-630-332-198-1

I. Constantinescu, Nicolae (ed.)

82

TOATE DREPTURILE, REZERVATE!

Nicio parte a acestei cărți nu poate fi utilizată sau reprodusă
în niciun fel fără permisiune scrisă a editurii, cu excepția
citadelor scurte încorporate în articole critice sau recenzii.

Tel.: 0732.55.88.33

www.edituraprestige.ro

www.facebook.com/edituraprestigeoficial

ÎNVĂȚĂTURILE ÎNȚELEPȚILOR ANTICHITĂȚII

Ediție îngrijită de
Nicolae Constantinescu

PRESTIGE
București - 2025

CUPRINS

Shuruppak.....	5
Merikare	9
Ptahhotep.....	13
Amenemope, fiul lui Kanakht.....	19
Ani.....	27
Solomon.....	33
Buddha.....	39
Laozi.....	55
Confucius	67
Solon.....	77
Thales din Milet.....	81
Pitagora	85
Heraclit	91
Anaxagoras.....	101
Socrate	105
Democrit	113
Hippocrate	119
Platon.....	123
Diogene din Sinope	131
Aristotel.....	135
Epicur	145
Epictet	151
Cicero	157
Lucrețiu.....	165
Publilius Syrus.....	169

LIBRIS

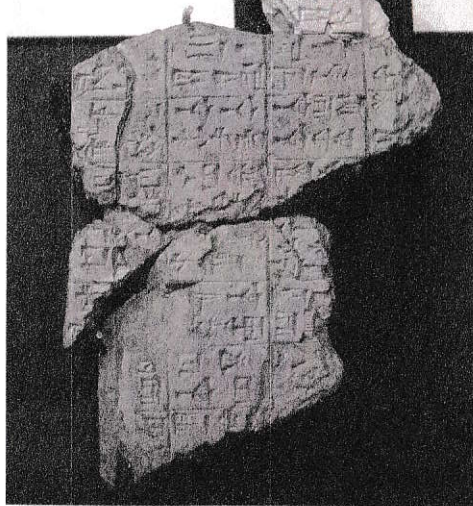
We know
books

Virgiliu.....	175
Horatiu.....	179
Ovidiu.....	183
Seneca.....	189
Quintilian.....	195
Marțial.....	199
Iuvenal.....	203
Marc Aureliu (Marcus Aurelius).....	209

SHURUPPAK

Shuruppak, fiul lui Ubara-tutu, este un personaj cunoscut, grație textelor sumeriene, printre care și *Instrucțiunile lui Shuruppak*, un text din literatura sapiențială mesopotamiană, redactat în sumeriană, care conține o listă de sfaturi înțelepte transmise fiului său, Ziusudra.

În *Lista regală sumeriană*, text hieroglific care începe cu o listă a suveranilor legendari ai țării Sumerului, Ubara-tutu și Ziusudra sunt prezentați ca regi ai orașului Shuruppak, ultimii care au domnit înainte de Potop. De altfel, Ziusudra este „Noe”, din relatarea sumeriană a Potopului (Geneza din Eridu).

Fragment din *Instrucțiunile lui Shuruppak*, text descoperit la Bismaya, străvechiul Adab (2600 - 2500 î.Hr.)
Text: Nu cumpăra un măgar care rage prea des. Nu viola fiica omului. N-o anunța Curții tale adunate. Nu-i răspunde tatălui tău. Nu ridică „ochii mari”.

Fiind vorba de pâine pentru cel de lângă tine, e ușor să zici „o să-ți dau”, dar de dat e mai greu.

Destinul e ca un mal umed, pe care
piciorul omului alunecă deseori.

Un popor fără rege e ca o turmă fără păstor.

Prietenia durează o zi. Relațiile comerciale
durează veșnic.

O boală fără medic e ca un înfometat fără pâine.

Când stăpâna a plecat de acasă și servitoarea a venit de afară, servitoarea se așază la propriul banchet, fără stăpâna ei.

Acolo unde un leu a mâncat un om,
nu mai vezi pe nimeni trecând.

Câinele care a intrat în cuptorul olarului
ca să se încălzească, după ce s-a încălzit,
s-a ridicat să latre la el.

Pentru un servitor, loviturile; pentru
o servitoare, reproșurile; pentru toți sclavii,
disciplina.

Nu te duce acolo unde e ceartă,
căci vei fi luat ca martor.

Limba regelui e blândă, dar zdrobește coastele
unui dragon. E ca moartea care nu se arată.

Am transportat nisip și am ridicat pe umeri sare,
dar o datorie e mai grea ca orice.

LIBRIS | **Wolters**
Books

Cel ce nu e mândru de numele tatălui său
și de numele mamei sale, Shamash* să nu mai
strălucească asupra lui, căci este om rău.

Nu bântui cârciumile, fiule, crăpelnița îngrașă pân-
tecele! Îți stă bine, fiule, să te înhăitezi cu acești
oameni? O să-ți fie și mai foame și o să prinzi
gustul băuturii.

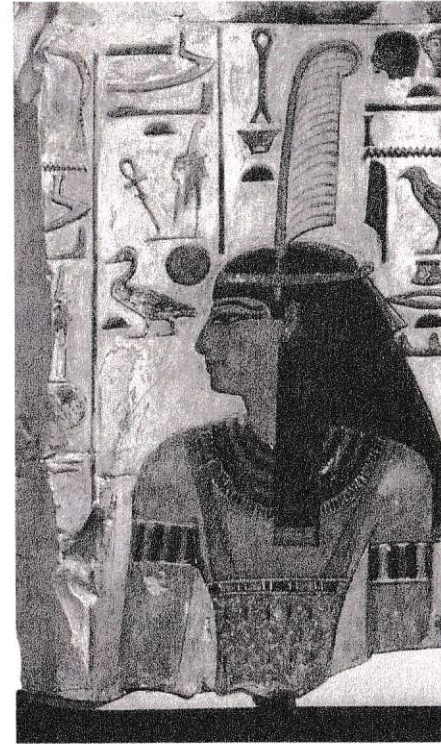
Nu-ți deschide larg inima femeii care ți-e dragă.
Când va avea sigiliul în mână, vei vedea dezordinea
din magazia ta sigilată. Să nu știe femeia ta ce ai
în pungă.

Dacă un rege nu ține cont de dreptate, poporul lui
va cădea în haos și țara îi va fi devastată.

Șoarecelui care adună boabe de pe câmp nu-i pasă
de viespea care înțeapă fructele din livadă.

Niciodată o mamă n-a adus pe lume un fiu fără
păcat. Nu greșește nici cel care se străduiește:
din timpuri străvechi, oricine a muncit a greșit.

* Zeul sumerian al Soarelui (n. tr.).

MERIKARE

Merikare al II-lea a fost un faraon din dinastia a X-a. El nu a mai pretins să controleze întreaga țară și a fost nevoit să cadă la înțelegere cu Montuhotep al II-lea, din dinastia a XI-a, rivală, la Teba. A fost fiul lui Keti al VII-lea și destinatarul preceptelor celebre, care datează din secolul XX î.Hr., atestate în diferite papyrusuri egiptene, scrise în hieratică, *Învățătura pentru Merikare*.

Un vorbăreț este un perturbator pentru cetate.

A da o lovitură cuiva implică
o replică asemănătoare.

Nu avea încredere în subordonații și în
apropiații tăi. Buzuie-te doar pe tine.
Nimeni nu te va ajuta la nevoie.

Să nu ai încredere în nimeni; nu vei avea nici
frate, nici soră. Te va trăda tocmai cel căruia
i-ai dăruit cel mai mult, asta fiind dovada
că l-ai îmbogățit pe cel care te va lovi
pe la spate. Va ațâța la tulburări tocmai
cel căruia tu i-ai întins mâna.

Prețuiește o ființă după faptele sale.

Numai grație iubirii celorlalți pentru tine
va putea să-ți dureze opera.

Deschide cărțile, citește și copiază
știința înțelepților.

Un om supraviețuiește și după moarte,
faptele lui sunt puse grămadă lângă el.

Nu-ți face iluzii în privința lungimii vieții,
căci ea vede existența, ce durează o singură oră.

Ayunarea judecătorilor le face dreptate
oprimaților, știi că nu sunt indulgenți în ziua
în care judecă cu cel care va suporta
judecata lor. Și e cu atât mai grav,
când acuzatorul e un om înțelept!

Credulitatea duce la nenorocire.

Cel ce cunoaște știința înțeleptului nu-l atacă.

Faraonului i se potrivește spiritul de dreptate.
Interiorul casei sale impune respect în exterior.

Înțeleptul este o învățătură pentru cei mari.

Ai grijă să ai o poziție frumoasă în Occident*,
splendid să fie sălașul tău în cetățile morților,
grație dreptății și modului corect de a acționa.
Astfel se poate odihni o inimă în pace.

Puterea unei ființe este limba,
iar cuvintele sunt mai puternice
decât orice alt fel de a lupta.

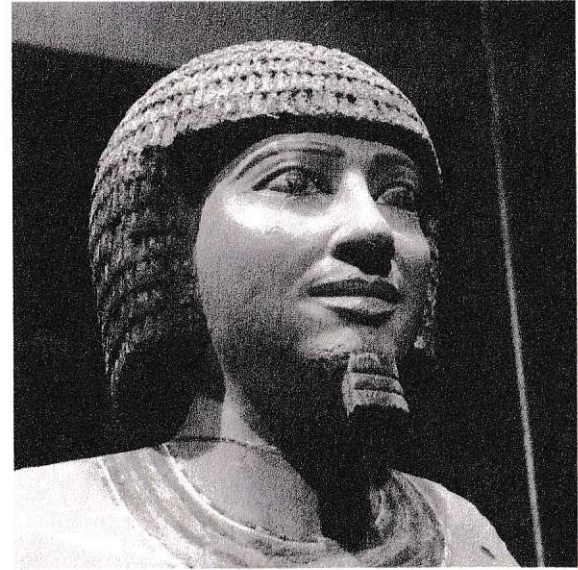
Ca să ai forță, trebuie să fii un meseriaș
al cuvintelor.

*Pentru vechii egipteni, Occidentul era locul asociat cu
moartea, în consecință, cu învierea (n. tr.)

Nu există râuri care să se lase ascunse,
căci ele rup digul ce le ascunde.

De-a lungul întregii tale existențe pământești,
făptuiește dreptatea, consolează-l pe cel
ce suferă. N-o oprima pe văduvă,
nu alunga un om de pe domeniul tatălui său.

O singură zi poate să dureze cât o eternitate.

PTAHHOTEP

Ptahhotep (sau Ptah-hotep) a fost un vizir din Egiptul antic (aproximativ, 2400 î.Hr.), din timpul domniei faraonului Djedkare Isesi, din dinastia a V-a. El este autorul uneia dintre cele mai vechi scrieri de înțelepciune, care a ajuns până la noi, după *Instrucțiunile lui Shuruppak*. Acest text poartă titlul de *Învățăturile lui Ptahhotep* sau *Cartea de maxime a lui Ptahhotep* și a fost găsit pe „papyrusul Prisse” (după numele celui care l-a descoperit, Émile Prisse d’Avesnes), păstrat în prezent la Biblioteca Națională a Franței. Mormântul vizirului se află într-o mastaba, situată în partea de sud a necropolei Saqqarah.

LPDIS | We know books

Ptahhotep era bătrân. El i-a cerut faraonului îngăduința de a-i transmite fiului său tradiția: „Cuvintele celor care pe vremuri au ascultat sfaturile străbunilor, care au dat ascultare zeilor”. Așadar, este vorba de consemnarea în scris a tradiției orale egiptene, ceea ce este confirmat și de răspunsul faraonului: „Maiestatea aceluia zeu a spus: «Tu să-l înveți cuvântul tradiției»”.

Textul are ca subiecte modestia, arta dezbaterii, vanitatea, dreptatea, aviditatea, respingerea bârfei, buna folosire a cuvântului, indulgența, necesitatea bunăvoinței, a ascultării, a înțelegerii și vizează formarea viitorilor demnitari egipteni. Atunci, faraonul a conchis: „Să fie un model pentru copiii celor mari”.

O vorbă înțeleaptă este mai ascunsă decât smaraldul. Totuși, o găsim la servitorii umili care strivesc grânele.

Să nu punem spaimă în sufletul omului, să-i oferim o viață în sânul păcii și să-l facem în așa fel, încât să dea cu dragă inimă ceea ce i se lua prin înspăimântare.

Urmează-ți inima, cât ți-e viața de lungă.

Învăță de la înțelept, dar și de la neștiutor.

Dacă vrei să dureze o prietenie, într-o casă în care intri ca stăpân, ca frate sau ca prieten,

oriunde te-ai duce, ai grijă să nu te apropii de femei; lucrurile de care se ocupă ele iau o întorsătură rea.

Dacă ești mare după ce ai fost mic, dacă ești bogat după ce ai fost sărac, trebuie să știi să rămâi simplu. Ajuns la rangul întâi, nu-ți împietri inima din cauza măririi tale. Ești doar un administrator al bunurilor zeilor.

Învăță-l pe ucenicul tău cuvântul tradiției. Să poată fi un model pentru copiii celor mari. Să pătrundă în el înțelegerea și dreptatea fiecărei inimi, a celui care îi vorbește. Căci nu există înțelepciune din naștere.

Primește sfaturi și de la neștiutor, și de la învățat, căci nu atingem niciodată limitele artei și nu există meșteșugar care să fi atins perfecțiunea.

Inima ta să nu fie trufașă pentru câte știi.

Dacă ești puternic, poartă-te în așa fel, încât să fii respectat, în funcție de cunoaștere și de calmul limbajului și nu da porunci decât atunci când împrejurările o cer...

LIBRIS | We know books
Omul care ascultă de ceea ce e nobil excelează
în a asculta, excelează în a vorbi, iar ascultarea
unui om este un lucru nobil.

Ce bine e ca un fiu să primească de la tatăl lui
acea grație la care a ajuns odată cu vârsta.
Divinitatea dorește supunere.
Ea are oroare de nesupunere.

Cel care a fost ascultător devine un om
care este ascultat.

Dacă fiii de familie bună respectă principiile
tatălui lor, niciunul din planurile lor nu se vor
putea rătăci!

Nesăbuitul care nu va asculta nu va putea
să dobândească niciun bun; el confundă
cunoașterea cu necunoașterea, ceea ce este
benefic cu ce este dăunător.

Servește ca model, nu da ocazie la critici,
fii tot mai drept, ca să-ți trăiască copiii.

Ascunde-ți gândul, controlează-ți cuvântul.

Poartă-te, așa cum ți-am spus. Fericit cel ce
a primit învățătura de la tatăl lui!

Dacă ești un om puternic, nu trebuie să stârnești
teama decât prin știința și prin seninătatea
limbajului.

Nu te arăta hrăpăreț la împărțeli, nu te arăta
jinduitor decât după dreptul tău.

O treabă n-a fost dusă niciodată la bun sfârșit,
aclamată de laude, cum se ivește crocodilul,
gata și disprețul.

Dacă mai înainte ai fost mărinimos și ai iertat
un om, ca să-l îndrumi pe calea cea bună, evită-l
apoi, nu-l obliga să-și amintească.

Orice conduită trebuie să fie,
conform firului cu plumb.